

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra výtvarné výchovy

Petra Vaculíková

3. ročník

Obor: Výtvarná tvorba se zaměřením na vzdělávání

Alenčina dobrodružství v říši divů

Bakalářská práce

Vedoucí práce: akad. soch. Tomáš Chorý, ArtD.

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené bibliografické a elektronické zdroje.

Olomouc 18. dubna 2016

podpis

Děkuji akad. soch. Tomáši Chorému, ArtD., za odborné vedení a rady během zpracování bakalářské práce. Dále mé díky patří Pavlu Vyhnálkovi a tiskárně Book's print Olomouc za odbornou pomoc při tiskařské realizaci praktické části bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	5
TEORETICKÁ ČÁST	6
Alenčina dobrodružství v říši divů	7
Lewis Carroll.....	7
Okolnosti vzniku Alenčiny dobrodružství v říši divů	8
Děj knihy.....	9
Příklady ilustrací	10
Kniha.....	20
Historie.....	20
Náležitosti knihy	20
Inspirační zdroje.....	21
PRAKTICKÁ ČÁST.....	28
Téma.....	30
Postup práce	31
Výroba Ilustrací.....	31
Návrhy.....	31
Uspořádání ilustrací v knize	33
Výroba Knihy.....	33
Formát	34
Písmo a sazba textu	34
Tisk a svázání.....	35
Výsledná realizace	36
Závěr	43
ANOTACE.....	44
ANNOTATION	45
Zdroje	46
Knižní.....	46
Elektronické	46
Zdroje obrazových příloh.....	47

Úvod

Alenčina dobrodružství v říši divů spatřily světlo světa v roce 1862, kdy je při plavbě výletní lodí vyprávěl anglický matematik Charles Ludwig Dodgson třem sestrám Liddelovým. V knižní podobě vyšel příběh poprvé v roce 1865 a o sedm let později se dočkal druhého pokračování, které nese název „Za zrcadlem a co tam Alenka našla“, a následně mnoha různých knižních i filmových adaptací.

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla vytvořit vlastní verzi tohoto populárního příběhu, který v roce 2015 oslavil 150 let od svého vzniku. V tomto úkolu jsem si stanovila jeden základní cíl, a to vytvořit adaptaci, která nebude příliš podsouvat čtenářům mé vlastní představy o říši divů. Výsledkem by měla být kniha, která společně s doprovodnými ilustracemi bude jakýmsi návodem pro čtenáře k probuzení jeho fantazie a k vytváření si vlastních představ o příběhu, postavách a prostředí. Při četbě knihy tak budou čtenáři na základě svých představ schopni rozvíjet svou vlastní kreativitu a imaginaci, což je důležité převážně u mladších jedinců.

Má bakalářská práce se skládá ze dvou částí – praktické, která představuje samotnou knihu a doprovodné teoretické části, která obsahuje průzkum zvoleného tématu. V teoretické části se zaměřuji na život spisovatele Lewise Carrola, na samotný příběh Alenčiných dobrodružství v říši divů a okolnosti jeho vzniku. Dále zde uvádím příklady jednotlivých adaptací se zaměřením převážně na ilustrátory a umělce, kteří se zasloužili o jejich konečnou vizuální podobu. V této fázi textu představuji významné domácí i zahraniční autory a jejich práce. Rovněž zde stručně objasňuji pojem „kniha“. Následně postupně přecházím od obecného průzkumu k mé vlastní práci, uvádím inspirační zdroje a umělce, kteří se stali východiskem při samotné tvorbě doprovodných ilustrací.

V praktické části důkladně popisují celkové téma práce, techniky a technologické postupy, které jsem původně chtěla využít a ty, které jsem nakonec uplatnila. Postup práce je doplněn obrazovou dokumentací, která obsahuje kompletní postup práce od první návrhů až po finální výstup.

Text je doprovodem praktické práce.

TEORETICKÁ ČÁST

Alenčina dobrodružství v říši divů

Slavný příběh Alenky, která se skrze králičí noru dostane do kouzelné říše, pochází z roku 1862 a napsal ho anglický matematik Charles Dodgson údajně pro malou holčičku Alici Liddellovou. V knižní podobě poprvé vyšel o tři roky později a byl doprovázen ilustracemi od Johna Tenniela.

Dodgsonova schopnost propojit absurdní příběhy celého světa a jeho znalost dětského chování přinesly jeho dílu mezinárodní uznání. Příběh se stal mnohokrát zfilmovanou a adaptovanou literární klasikou, která se v roce 1872 dočkala svého pokračování, nazvaného *Za zrcadlem a co tam Alenka našla*.

Lewis Carroll

Lewis Carroll, vlastním jménem Charles Lutwidge Dodgson, se narodil 27. ledna 1832 v anglickém Daresbury, které se nachází v Cheshire. Charles přišel na svět jako třetí z jedenácti dětí Frances Jane Lutwidgové a jejího muže, pastora anglikánské církve Charlese Dodgsona.

Ranné dětství strávil na otcově malé faře, kde se vzdělával pouze četbou knih převážně náboženského charakteru. Později byl jeho otec z Daresbury přeložen a celá rodina se přestěhovala do vesnice Croft-on-Tees v hrabství Yorkshire, kde Charles nastoupil na soukromou školu poblíž Richmondu.

Malý Charles, stejně jako několik jeho sourozenců, trpěl koktavostí, což mu nezabránilo dosahovat během studia vynikajících výsledků. Dařilo se mu převážně v oblasti literatury a matematiky, ale i v cizích jazycích (latině a řečtině) nebo výkladu Bible. Koktavost nebyla jeho jediným zdravotním problémem – po horečnaté nemoci, kterou prodělal v dětství, ohluchl na jedno ucho a po několika záchvatech černého kašle měl do konce svého života problémy s dýcháním.

V roce 1845 přešel na Rugby School a po jejím absolvování nastoupil na teologickou univerzitu Christ Church College Oxford, kde kdysi studoval i jeho otec. V roce 1854 dosáhl akademického titulu v oboru matematiky a zůstal zde přednášet až do roku 1881, a to i přesto, že dosáhl hodnosti jáhna a měl se – stejně jako jeho otec – stát knězem.

Toto zaměstnání jej údajně příliš nebavilo, výhodou, ale byl pravidelný plat a možnost věnovat se naplno své velké zálibě – spisovatelství. Charles Dodgson napsal své první povídky a básně už v raném věku a pro svou pozdější spisovatelskou činnost si zvolil pseudonym Lewis Carroll, který vycházel z latinské podoby jeho křestních jmen.

Právě pod tímto pseudonymem vznikla i jeho nejznámější díla – knihy „Alenka v říši divů“ (Alice's Adventures in Wonderland) a její pokračování „Alenka za zrcadlem“ (Through the

Looking-Glass), nebo jeho třetí nejproslulejší dílo – alegorická báseň „Lovení Snárka“ (The Hunting of the Snark) z roku 1876.

Spisovatelský žánr, do kterého se velmi často řadí knihy Lewise Carrola, je mnohdy definován jako fantasy, ale mnohem lépe jej vystihuje pojem „Literary Nonsense“. Jedná se o označení pro grafické básně, neboli kaligramy, ale i pro beletrie, jejíž text je nesmyslný a mnohdy i absurdní.

Kromě psaní bylo jeho velkým koníčkem fotografování, kterému se s nadšením a pílí věnoval natolik, že se ze samouka a snaživce stal uznávaným fotografem, který ovlivnil podobu moderní umělecké fotografie.

Charles Lutwidge Dodgson zemřel 14. ledna 1898 na zánět průdušek, ale dodnes je uznáván jako vynikající fotograf a spisovatel, jehož nejznámější díla byla mnohokrát převyprávěna, přepsána a zfilmována.¹

Okolnosti vzniku Alenčiných dobrodružství v říši divů

Alenka v říši divů se zrodila 4. července 1862² při výletní plavbě po Temži, kterou Lewis Carroll absolvoval společně se svým přítelem Robinsonem Docksworthem a třemi dcerami jeho známého Henryho George Liddella. Během této cesty, pro ukrácení dlouhé chvíle, vyprávěl Carroll holčičkám pohádku. Hlavní hrdinku příběhu pojmenoval po prostřední ze sester – Alice.³

Dívky byly pohádkou natolik unešené, že přesvědčily Carrola, aby ze svého vyprávění utvořil knihu. Na naléhání děvčat tedy Carroll Alenku sepsal, přičemž ji doplnil ještě o několik dalších příběhů a vytvořil pro ni vlastní ilustrace. V této podobě ji předal Alici a to pod názvem Alice's Adventures Under Ground.

U tohoto původního názvu však dlouho nezůstalo, protože se dostala do rukou Henryho Kingsleyho, který poprvé prohlásil, že by tato novela měla být vydána. Carroll byl tímto zájmem nejprve velmi překvapen, ale nakonec po konzultaci se spisovatelem George Macdonaldem svolil k publikaci. Před publikováním knihu ještě upravil, přepsal některé pasáže a změnil původní název. Příběh, tak jak ho známe, vyšel roku 1865 jako Alice's Adventures in Wonderland a byl doprovázen dnes už kultovními kresbami Sira Johna Tenniela.

¹ Lewis Carroll: Životopis (bibliografie)/informace. In: FDb.cz: Filmová databáze [online]. 2012 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/41104-lewis-carroll.html>

² Část příběhu nebyla vymyšlena tohoto dne, ale při pikniku o několik týdnů dříve.

³ Jméno Alice je do českého jazyka překládáno jako Alenka.

První kniha měla mezi čtenáři natolik velký úspěch, že se Carroll prakticky okamžitě rozhodnul s Alenčinými příběhy pokračovat. Druhý díl, který nesl název *Through the Looking-Glass and What Alice Found There*, byl publikován v prosinci 1871.⁴

Děj knihy

Kniha začíná pravděpodobně jednou z neznámějších scén celého příběhu – Alenka u řeky zahlédne bílého králíka ve vestě, který neustále kontroluje kapesní hodinky a někam vehementně spěchá. Alenka, ze zvědavosti sobě vlastní, se překotně vydává za ním a z neopatrnosti spadne do jeho nory. Skrze noru se ocitá v krajině plné podivností.

Zmatená Alenka se v ní setkává s řadou fantaskních tvorů – ve většině případů se jedná o zvířata s lidskými vlastnostmi – a zažívá spoustu dobrodružství, během hledání jak už dříve zmíněného bílého králíka tak i cesty do nádherné růžové zahrady, kterou zahlédla při svém příchodu do říše divů. Její usilovné hledání doprovází velké množství pomotaných písní a básní, které jí vyprávějí obyvatelé říše, nebo je musí recitovat sama Alenka.

Po dlouhé a velmi vyčerpávající cestě, během které Alenka několikrát změní svou velikost, zažije několik neuvěřitelných dobrodružství a potká mnoho zajímavých postav, mezi které patří například Myš, Blboun Dodo, ještěrka Vaněk, Housenka, Holub, Lokaj-Žába, chlapeček, který se promění ve vepřika, Vévodkyně, Kočka Šklíba, Zajíc Březňák, Kloboučník a Plch, než se konečně dostane do krásné růžové zahrady. Tady se setkává se Srdcovou, která je velmi zlá na své poddané a stále jim hrozí useknutím jejich hlav. Alenka se Královně zalíbí, a je proto pozvána na hru kriketu, která má opravdu podivná pravidla a ke klasické hráčské partii má opravdu daleko.

Po poněkud zvláštní hře je Alenka poslána k Falešné Želvě, která vypráví svůj životní příběh a pokouší se jí vysvětlit pravidla mořské čtverylky. Než si ale Alenka stihne želvu pořádně vyslechnout, je povolána, aby se opět vrátila do hradu, kde má zasednout jako svědek v procesu nejvyšší důležitosti o ukradení koláčů. Soud však – jako většina událostí, postav a věcí v příběhu – nedává prakticky žádný smysl. Královna by nejraději všem přihlížejícím setnula hlavy, předmět procesu, koláče, jsou stále na stole, a všichni okolo se jen překřikují. To Alenka už nevydrží, rozčílí se a najednou se karty sesypou a Alenka se probudí na břehu řeky vedle své sestry.⁵

⁴ Alenka v Říši divů: dílo anglického matematika Lewise Carrolle. In: EPOCH TIMES [online]. 2009 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.epochtimes.cz/2009123011977/Alenka-v-Risi-divu-dilo-anglickeho-matematika-Lewis-Carrolla.html>

⁵ CARROLL, Lewis. Alenčina dobrodružství v říši divů a za zrcadlem. Vyd. tohoto překl. 3. Překlad Jaroslav Císař. Ilustrace John Tenniel. Praha: Aurora, 1996. ISBN 80-859-7409-6.

Příklady ilustrací

Kniha se stala za krátkou dobu velmi populární a dodnes se těší velké oblibě u čtenářů různých věkových kategorií. Příběh byl od roku 1865, kdy spatřila světlo světa první kniha, vydán hned několikrát v různých v knižní, ale i filmových podobách, na kterých se podílelo velké množství významných osobností umělecké scény z různých zemí. V této části uvádím několik konkrétních podob knižních ilustrací Alenčiny dobrodružství v říši divů a jejich autory.

SIR JOHN TENNIEL

Vůbec první vydání Alenky doprovázely černobílé ilustrace britského grafika a ilustrátora Johna Tenniela, který byl královnou Victorií v roce 1893 za své zásluhy na poli umění, pasován na rytíře. Tenniel nejprve působil v britském časopise „Punch“, pro který vytvářel satirické, politicky zaměřené kresby. Pravidelným čtenářem tohoto časopisu byl i Lewis Carroll, který právě na základě těchto kreseb požádal Tenniela o spolupráci. Po dlouhých společných konzultacích byly vytvořeny první ilustrace.

Ilustrace byly vytvářeny dřevoryteckou technikou a vznikaly zdlouhavým procesem, kterému předcházely kresebné návrhy, nejprve tužkou a poté inkoustem. Tyto inkoustové kresby byly následně přenášeny na dřevěné bloky přes pauzovací papír a poté do dřeva vyrývány. Z takto vyrytých dřevěných štočků byl v závěrečné fázi zhotoven odlitek působením elektrického proudu, tzv. Galvanoplastika, která byla použita pro samotný tisk. Vzhledem k velmi obtížnému zpracování této techniky muselo dojít hned k několika ústupkům, které se týkaly celkové podoby ilustrací – šlo převážně o změny pozic jednotlivých postav.⁶

Tenniellovy ilustrace nebyly použity pouze v původním vydání, v současné době se k nim nakladatelé v nových verzích knihy často vrací. Například v České republice doprovází vydání z roku 1997 od nakladatelství Aurora, kde byl využit i původní český překlad Jaroslava Císaře z roku 1949.

Obr. 1 – 3: John Tenniel; Ukázky ilustrací knihy Alenčina dobrodružství v říši divů; rok: 1866

⁶ DE ROOY, Lenny. About John Tenniel and the illustrations. In: Alice-in-wonderland.net [online]. [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.alice-in-wonderland.net/resources/background/tenniel-and-his-illustrations/>

LISBETH ZWERGER

Lisbeth Zwerger je rakouská umělkyně, jedna z nejuznávanějších ilustrátorů současnosti. Je držitelkou všech ocenění, která mohou být ilustrátorovi udělena, včetně medaile Hanse Christiana Andersena a speciálního ocenění Bologna Children's book Fair. Její ilustrace doprovází proslulé knihy jako „Čaroděj ze země Oz“, „Malá mořská víla“, „Alenka v říši divů“ nebo „Jeníček a Mařenka“.

Ilustrace ke knize Lewise Carrolla vytvořila v roce 1999 v duchu minimalismu. Obrazy jsou charakteristické svou jemnou barevností, tlumenějšími barvami a volnými čistými plochami, které v určitých momentech budí téměř minimalistický dojem. Neobjevují se zde složité vzory ani křiklavé barvy. Autorka využívá stylizace k podtržení charakteru jednotlivých postav.⁷

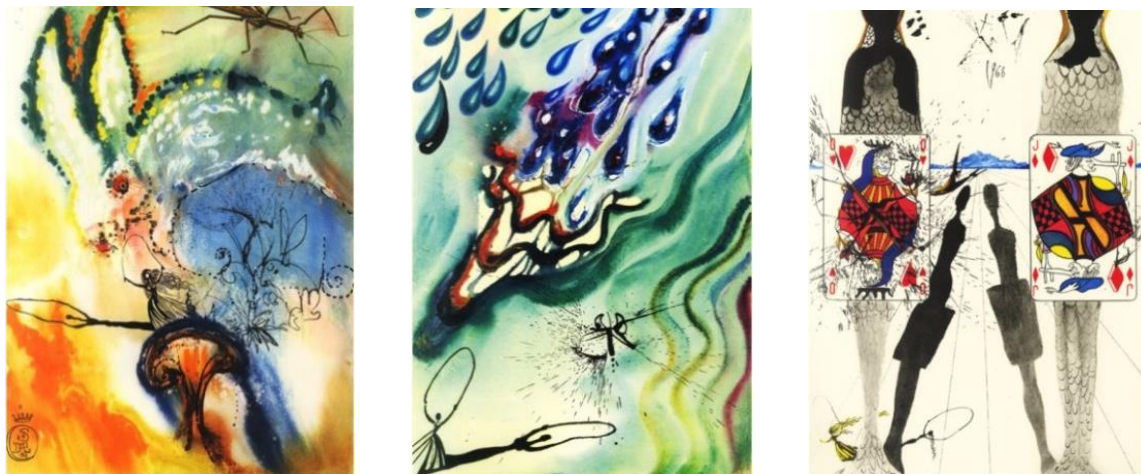

Obr. 4 – 6: Lisbeth Zwerger; Ukázky ilustrací knihy Alenčina dobrodružství v říši divů; rok: 1999

⁷ POPOVA, Maria. The Best Illustrations from 150 Years of Alice in Wonderland: Down the rabbit hole in enchanting reimaginings. In: Brainpickings.org [online]. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://www.brainpickings.org/2014/07/07/best-illustrations-alice-in-wonderland/>

SALVADOR DALÍ

„Alenka v říši divů“ prošla rukama mnoha ilustrátorů, ale i známým umělců 20. století, jako byl právě španělský malíř, sochař a fotograf Salvador Dalí. Tento samozvaný génius proslul zejména díky své surrealistické tvorbě v oblasti výtvarného umění – převážně malby – nebo filmu. Jeho obrazy se hemží velkým množstvím symbolů, ať už se jedná o jeho proslulé roztékající se hodiny, slony na tenkých nohou nebo velké množství rozlézajících se mravenců. V roce 1969 vytvořil Dalí ilustrace k „Alence v říši divů“, ve kterých se jasně odráží jeho sklon k surrealistickým tendencím. Obrazy jsou velmi dynamické, a přestože působí na první pohled poněkud zmateně, nelze jim upřít obrovskou hloubku.⁸

Obr. 7 – 9: Salvador Dalí; Ukázky ilustrací knihy Alenčina dobrodružství v říši divů; rok: 1969

⁸ POPOVA, Maria. The Best Illustrations from 150 Years of Alice in Wonderland: Down the rabbit hole in enchanting reimaginings. In: Brainpickings.org [online]. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://www.brainpickings.org/2014/07/07/best-illustrations-alice-in-wonderland/>

JOHN VERNON LORD

Britský profesor, ilustrátor a autor dětských knih John Vernon Lord je dalším z nepřeborné řady ilustrátorů, kteří mají na svém kontě ilustrace k „Alence v říši divů“. V současné době působí na univerzitě v Brightonu, publikuje autorské knihy a odborné články na téma ilustrace.

Doprovodné ilustrace k Alence od Johna Vernona Lorda působí na první pohled zmateně a chaoticky, což ale je jejich velkým plusem, neboť tím podtrhují atmosféru příběhu. Zajímavý na této edici je fakt, že původně měla být vydána pouze v omezeném počtu kusů, ale na základě velké obliby, kterou si u čtenářů získala, se od původního plánu upustilo a kniha se dočkala většího počtu výtisků.⁹

Obr. 10 – 12: John Vernon Lord; Ukázky ilustrací knihy Alenčina dobrodružství v říši divů; rok: 2009

⁹ POPOVA, Maria. The Best Illustrations from 150 Years of Alice in Wonderland: Down the rabbit hole in enchanting reimaginings. In: Brainpickings.org [online]. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://www.brainpickings.org/2014/07/07/best-illustrations-alice-in-wonderland/>

Příběh Alenčinych dobrodružství v říši divů v sobě skýtá velké možnosti, což se týká i způsobu zpracování. Proto není divu, že se kromě klasických knih s doprovodnými ilustracemi objevují i jiné formy tohoto příběhu. Pro ilustraci zde uvádím další možnosti uměleckého pojednání příběhu.

ROBERT SABUDA

Typickým příkladem jiného podání Alenky je leporelo od současného amerického ilustrátora Roberta Sabudy, který se zabývá vytvářením plastických ilustrací k dětským knihám. Mezi jeho nejvýznamnější díla patří právě „Alenka v říši divů“ nebo „Čaroděj ze země Oz“, díky kterým se už v poměrně mladém věku stal světově uznávaným autorem knih.

Umělecké zpracování od tohoto tvůrce dětských knih je velmi propracované a vyznačuje se zřetelnou hravostí. Složitě prostorové skládanky přivádí tento známý příběh téměř k životu. Za zmínku stojí i pastelová barevnost leporela, která ukazuje říši divů ve slunečním světle.¹⁰

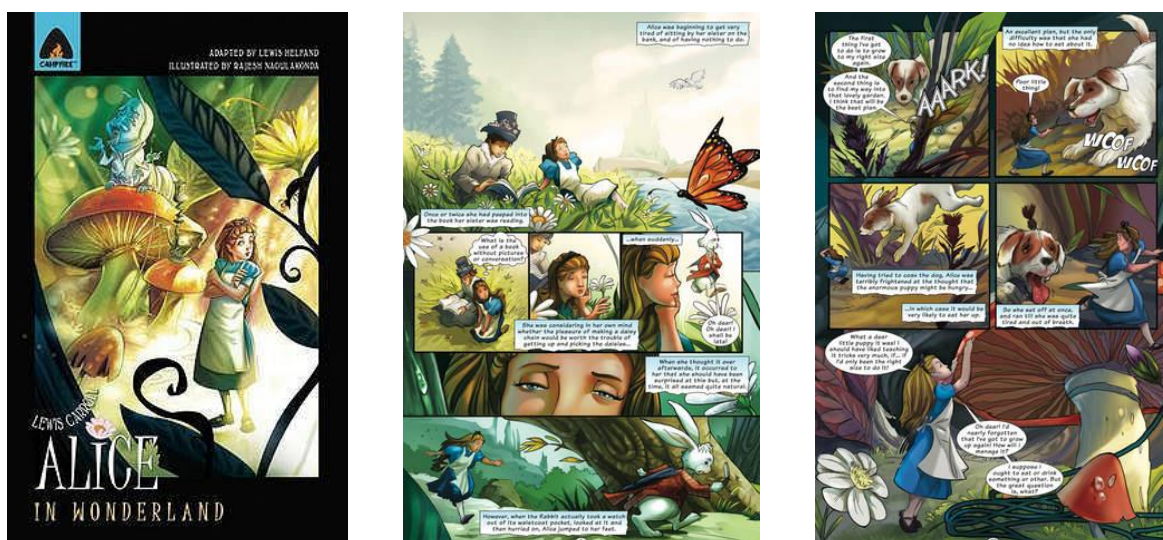
Obr. 13 – 16: Robert Sabuda; Ukázky leporela Alenčina dobrodružství v říši divů; rok: 2003

¹⁰ POPOVA, Maria. The Best Illustrations from 150 Years of Alice in Wonderland: Down the rabbit hole in enchanting reimaginings. In: Brainpickings.org [online]. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://www.brainpickings.org/2014/07/07/best-illustrations-alice-in-wonderland/>

LEWIS HELFAND A RAJESH NAGULAKONDA

Zajímavým příkladem variability Alenčinych dobrodružství v říši divů je její komiksově zpracování podle adaptace Lewise Helfanda, které bylo do českého jazyka přeloženo v roce 2010 z anglického originálu.

O výtvarnou stránku komiksu se postaral ilustrátor z Nového Dílí v Indii Rajesh Nagulakonda, který má s přepracováním klasické beletrie na komiks nemalé zkušenosti. Ilustrátor má na svém kontě již několik dětských komiksových knih, mezi které patří například „Oliver Twist“, „Malý mimozemšťan“ nebo „Pýcha a předsudek“. Ilustrace jsou veselé, pestrobarevné, vytvořené v počítači a nezapře se u nich komiksový charakter. Jednotlivé scény jsou doplněny textem, který znázorňuje klasické komiksově zvuky.¹¹

Obr. 17 – 19: Lewis Helfand a Rajesh Nagulakonda; Ukázky komiksu Alenčina dobrodružství v říši divů; rok: 2010

¹¹ Goodreads: Rajesh Nagulakonda. Goodreads.com [online]. 2007 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://www.goodreads.com/author/show/3269154.Rajesh_Nagulakonda

V další fázi svého hledání jsem se zaměřila převážně na českou, ale i na slovenskou scénu, protože s těmito podobami Alenky od Lewise Carrola se u nás pravděpodobně setkáme nejčastěji. V následujícím textu zmiňuji nejvýznamnější jména, která působila, či působí v oblasti knižní ilustrace v Čechách a na Slovensku a mezi jejichž díla se řadí i ilustrace k Alenčiným dobrodružstvím v říši divů.

DAGMAR BERKOVÁ

Česká vydání příběhu často doprovází ilustrace domácích umělců. Typickým příkladem je grafička, malířka a ilustrátorka Dagmar Berková, která se věnovala převážně ilustraci dětských knih. Mezi její nejznámější díla patří – kromě „Alenky v kraji divů a za zrcadlem“, za kterou získala ocenění „Nejkrásnější kniha roku“ – i doprovodné ilustrace k pohádkám Hanse Christiana Andersena a k „Čarovné rybí kostičce“ Charlese Dickense. Vedle ilustrací se věnovala i návrhům filmových, pořádala samostatné výstavy v různých městech České republiky a účastnila se zahraničních kolektivních výstav české grafické tvorby ve Vídni, Bratislavě a Paříži.

Ilustrace Dagmar Berkové přinášejí na rozdíl od Tenniellova původního pojetí dětský pohled na hlavní hrdinku. Jsou ovlivněny studiem psychologie a snaží se odrážet dětské vnímání světa. Můžeme říci, že její ilustrace jsou plné lyrických obrazů, které zachycují dětství i psychologické zmatky dospívání.

Tyto ilustrace byly použity hned v několika vydáních, ale poprvé se tak stalo v roce 1961, kdy Alenku vydalo nakladatelství SNDK. Tato kniha obsahuje překlad, který zpracovali manželé Aloys a Hana Skoumalovi. Jde o dva na sebe navazující, dříve samostatně vydané celky – „Alenka v kraji divů“ a „Za zrcadlem a s čím se tam Alenka setkala“ – a doslov od Adolfa Hoffmeistera, který nese název „Dětský svět Lewise Carrola“.¹²

Obr. 20 – 22: Dagmar Berková; Ukázky ilustrací knihy Alenčina dobrodružství v říši divů; rok: 1961

¹² Dagmar Berková: životopis (bibliografie)/informace. In: FDb.cz: Filmová databáze [online]. 2011 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/97109-dagmar-berkova.html>

MARKÉTA PRACHATICKÁ

Další českou umělkyní, která zpracovala obálku a ilustrace knihy, byla kreslířka, ilustrátorka a autorka animovaných filmů Markéta Prachatická, vlastním jménem Kolíbalová. Ta v současné době spolupracuje s nakladatelstvími Albatros, Odeon, Lidové nakladatelství, Viking Kestrel v Londýně, Wellington Publishing v Chicagu a dalšími. Za své ilustrace v knize Lewise Carrola „Alenka v říši divů a za zrcadlem“ získala v roce 1984 cenu „Premio Grafico Bologna“. Kromě ilustrací je rovněž autorkou i několika návrhů českých známek.¹³

Markéta Prachatická vytvořila celostránkové velkoformátové kresby. Ilustrace mají velmi specifický grafický ráz, objevují se zde členité kompozice, jemná šrafura a struktura, ze které jde cítit napětí. Velmi poutavá je hlavně kompozice kreseb, která zaujme a téměř nutí čtenáře pozastavit se a popřemýšlet nad ilustrací i samotným příběhem.

Ilustrace Markéty Prachatické doprovází například knižní vydání z roku 2007 od nakladatelství Albatros. V knize byl použit český překlad od manželů Aloyse a Hany Skoumalových. Verze obsahuje jak „Alenčina dobrodružství v říši divů“, tak i pokračování „Za zrcadlem a co tam Alenka našla“.

Obr. 23 – 25: Markéta Prachatická; Ukázky ilustrací knihy Alenčina dobrodružství v říši divů; rok: 1984

¹³ Markéta Prachatická. In: Albatros.cz [online]. Albatros Media a.s., 2013 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.albatros.cz/autori/autor/marketa-prachaticka/>

DUŠAN KÁLLAY

Dalším umělcem, který ilustroval „Alenčina dobrodružství v říši divů“ je slovenský ilustrátor, grafik, malíř, tvůrce animovaných filmů, poštovních známek a plakátů Dušan Kállay. Od roku 1988 je rovněž držitelem Ceny H. CH. Andersena za své ilustrace.

Ilustrace Dušana Kállaye pochází původně z roku 1981 a silně odrážejí jeho básnické vnímání světa. Jeho obrazy jsou plné života a objevují se v nich prvky z komplikovaného světa rostlin a zvířat říše. Tyto barevné ilustrace působí natolik dramaticky a obsahují tolik roztodivných prvků, až mohou budit dojem chaosu a rozbitosti.¹⁴

Tyto ilustrace Dušana Kállaye doprovází i český překlad a to například ve vydání z roku 2010, které čtenářům zprostředkovalo nakladatelství Slovart.

Obr. 26 – 28: Dušan Kállay; Ukázky ilustrací knihy Alenčina dobrodružství v říši divů; rok: 1981

¹⁴ ERKUL. Dušan Kállay: Životopis (biografie). In: FDb.cz: Filmová databáze [online]. 2013 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/83007-dusan-kallay.htm>

Kniha

Kniha jako taková je komunikačním výrobkem, neboli tiskovinou, která nese nebo uchovává textovou či obrazovou informaci. Je tvořena jednotlivými archy papíru, které jsou svázané do knižního bloku. Její vznik a podoba jsou spjaté s vývojem papíru a jeho předchůdců, kteří sloužili k uchování a přenosu informací a myšlenek. Od své původní podoby urazila dlouhou cestu, ale její hlavní účel zůstává stále stejný – vizuální komunikace se čtenářem.

Historie

Vývoj knihy je úzce spjat s narůstající potřebou lidstva zaznamenávat a uchovávat důležité informace pro další potřebu. Mezi předchůdce knihy patří například hliněné destičky Sumerů, svitky papyru v Starověkém Egyptě nebo středověké kodexy.

Významným milníkem pro vznik knihy takové, jak ji známe, je vynález papíru, který nahradil doposud používaný pergamen. Dříve byly knihy pouze výsadou pro církve a bohaté vrstvy, protože byly přepisovány ručně. Změna nastala až v 15. století díky další přelomové události – vynálezu knihtisku, který ovlivnil rozšíření knih mezi širší okruh čtenářů. V současné době jsou dostupné všem, a i přes rozmach elektronických čteček jsou stále neodmyslitelnou součástí našeho života.¹⁵

Náležitosti knihy

Kniha jako taková má svá pravidla a zákonitosti, které musí být při jejím sestavování dodrženy. Co se týká její stavby, kniha se skládá z knižního bloku, který je pomocí vazby spojen s knižními deskami. Existují různé druhy vazeb, ale tou klasickou je pevná šitá vazba V8, která se kvůli své stabilitě využívá převážně u knih s větším počtem listů v knižním bloku.

Samotný knižní blok má své dané členění – na prvních stránkách bloku se objevuje signet, patitule, autorská tiráž, hlavní titul a teprve poté následuje samotný text na stránkách, které jsou opatřeny paginací. Hlavní textová informace je skládána do takzvané hladké sazby a její podobu určuje grafik. Text může být doplněn i o obrazový doprovod.¹⁶

Obrazovou informaci v knize mohou představovat fotografie, technické nákresy, kresby, malby, ruční i počítačová grafika. Tyto ilustrace doprovází text a pomáhají čtenářům vytvořit si představu o uváděném jevu.

¹⁵ Historie knihy: O historii a vývoji knih a knižního trhu. In: Eknihovna.cz: ... když potřebuješ zrovna [online]. 2004 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.eknihovna.cz/historie-knihy/>

¹⁶ PISTORIUS, Vladimír. Jak se dělá kniha: příručka pro nakladatele. 3., dopl. a přeprac. vyd. Příbram: Pistorius, 2011. ISBN 978-80-87053-50-8.

Ve své knize jsem pro doprovodnou ilustraci zvolila nepříliš popisnou formu. Soustředila jsem se na barevné abstraktní struktury a jednoduché siluety. Na základě této volby jsem se zaměřila na abstraktní umění 20. století, kde jsem hledala inspiraci, a to jak u malířů, tak i u ilustrátorů knih:

Inspirační zdroje

Abstrakce je nepředmětná forma umění, která se začíná rozmáhat v 1. polovině 20. století a zaměřuje se na probuzení emocí a pocitů diváka, a to pouze za pomoci barvy, dynamických a statických gest. Lze ji charakterizovat jako nepředmětné, nefigurativní nebo i čisté umění, které v sobě zahrnuje velké množství stylů. Tyto styly se od sebe velmi liší, společná je pro ně pouze základní myšlenka – oproštění se od konkrétního tvaru a snaha vyvolat pocity pomocí barev a dynamiky.

Při hledání inspirace jsem se soustředila na umělce, kteří prošli během své tvůrčí činnosti abstraktními uměleckými styly 1. a 2. poloviny 20. století, jako byl například Rayonismus, Akční malba, Abstraktní expresionismus, Lyrická abstrakce nebo Color Field Painting. Kromě notoricky známých jmen jsem se soustředila i na současnou abstraktní uměleckou scénu.

GERHARD RICHTER

Německý malíř, který se narodil v roce 1932 v Drážďanech a vyrůstal pod vlivem válečných událostí nacistického Německa. Poté co se rozhodnul pro uměleckou dráhu, ucházel se v roce 1950 o studium na Akademii v Drážďanech, kde byl ovšem přijat až o rok později a to převážně díky jeho propagačním stalinistickým plakátům a komunistickým ideologiím, které byly v té době na Akademii žádoucí.

Gerhard Richter se pohybuje v oblasti hyperrealismu (fotorealismu) a k abstrakci se dostává poté, co navštívil v Západním Německu výstavu Documenta 2, kde spatřil díla Lucia Fontany a Jacksona Pollocka. Od té doby pracuje na výrazně abstraktních monochromatických dílech, přestože vytváří také figurativní díla ze svých soukromých fotografií, ale i z obrázků z novin. Svými abstraktními obrazy odpovídá na jakékoliv násilí a nesvobodu. Odráží se v nich smrt, bolest i jeho nešťastné vzpomínky. Zároveň zobrazují Richterovu touhu po svobodě myšlení i sebevyjádření, které se mu během dětství nedostávalo.¹⁷

Richtera jsem použila jako inspiraci převážně kvůli jeho způsobu využívání nánosů barev, díky kterým vytváří nádherné abstraktní struktury s vynikající atmosférou, které jsem ve své práci chtěla také dosáhnout.

Obr. 29: Gerard Richter; Oil on Alu Dibond;
50×72 cm; rok: 1999

Obr. 30: Gerard Richter; Oil on Alu Dibond;
50×72 cm; rok: 1999

¹⁷ Gerhard Richter. Gerhard-Richter.com [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.gerhard-richter.com/>

JOAN MITCHELL

Americká umělkyně pocházející z Chicaga, kde původně studovala anglickou literaturu, ale nakonec se rozhodla věnovat umění a zapsala se na Art Institute of Chicago. Po ukončení studia se díky stipendiu dostává na rok do Francie a následně se usazuje v New Yorku, kde strávila nejpłodnější léta své kariéry. Kladný vztah k literatuře se projevuje i v jejích dílech. Joan Mitchell často svá plátna pojmenovává podle básní, či básnických sbírek jejích blízkých přátel.

Inspiruje se Williamem de Kooningem a Franzem Kleinem. Mezi charakteristické prvky patří bohatá barevnost, obrovská dynamika a silná gesta. Zároveň jsou tato díla plná protikladů – například světlo a tma nebo přímé linie a chaotické škrtnance.¹⁸ Právě tato bohatá barevnost a dynamika gest jsou důvodem, proč jsem se touto autorkou inspirovala.

Obr. 31: Joan Mitchell; City Landscape; olej na plátně; 203.2×203.2 cm; rok: 1955

Obr. 32: Joan Mitchell; Trees; olej na plátně (diptych); 220.3×400.1 cm; rok: 1990

¹⁸ Joan Mitchell: Foundation. JoanMitchellFoundation.org [online]. fusionlab, 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://joanmitchellfoundation.org/>

HELEN FRANKENTHALER

Americká malířka Helen Frankenthaler se narodila 12. prosince 1928 v New Yorku. Věnovala se malbě, sochařství, grafice, ale i knižní ilustraci. Významnou událostí pro utváření její umělecké kariéry bylo v roce 1950 její první setkání s uměleckým a literárním kritikem Clementem Greenbergem, který ji seznámil se skupinou umělců působících v New Yorku.

Pohybovala se ve skupině abstraktních expresionistů, znala jejich techniky, ale pracovala odlišně. Nepoužívala tahy štětcem, naopak na poměrně rozměrných plátnech vytvářela barevné skvrny z olejových barev silně rozředěných v terpentýnu. Barvy se pak do plátna vpily a vytvořily dojem akvarelu. Tato technika nesla název „soak stain“ (vpité skvrny) a inspirovali se jí další významní malíři, jako byl například Kenneth Noland nebo Morris Louis, čímž pomohli vytvořit termín Color Field Painting (malování barevným polem).¹⁹

Tuto umělkyni zmiňuji právě kvůli její technice vpitých rozředěných skvrn, která mě velmi zaujala.

Obr. 33: Helen Frankenthaler; Adirondacks;
dřevořez; rok: 2000

Obr. 34: Helen Frankenthaler; Madame butterfly;
akryl na plátně; rok: 1992

¹⁹ Helen Frankenthaler: Foundation. FrankenthalerFoundation.org [online]. Helen Frankenthaler Foundation, Inc., 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.frankenthalerfoundation.org/>

NICOLA HARVEY

Všestranně nadaná umělkyně z Nového Zélandu. Nicola Harvey se narodila v roce 1979 a už od raného dětství se zabývá malbou. Její tvůrčí činnost se však nezaměřuje pouze na malbu, ale i na další oblasti jejího života. Její kreativita a potřeba sebevyjádření se projevuje například v zájmu o fotografii, tanec, kresbu a ilustraci pro děti. Pro svou tvorbu hledá inspiraci v majestátní přírodě a používá vyvážené barvy. Vytváří tak dynamické struktury plné pohybu a energie.²⁰

Tuto současnou výtvarnici, jsem zvolila kvůli jejím přírodním námětům, které převádí do energických abstraktních struktur.

Obr. 35: Nicola Harvey; Sun Gaze; akryl na plátně;
66×97 cm; rok: 2014

Obr. 36: Nicola Harvey; akryl na plátně

²⁰ Nicola Harvey. In: Abstract artist gallery: Abstract art by talented abstract artists [online]. 2014 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.abstractartistgallery.org/nicola-harvey/>

CAROL NELSON

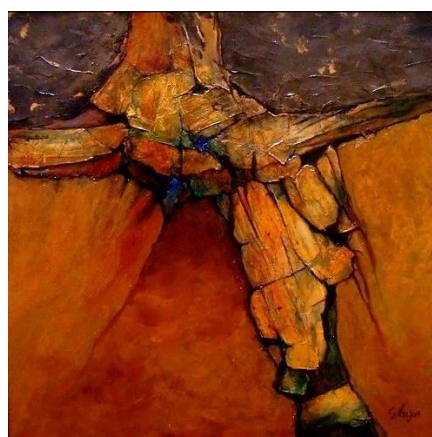
Abstraktní malířka z Denveru v Coloradu ve Spojených státech Amerických. Kromě výtvarné činnosti pořádá workshopy a je autorkou knihy „100 Portraits“, která pojednává o fauvistických portrétech. Ve své práci se – jak sama uvádí – inspiruje vším co se děje kolem ní, hledá podněty a témata ve svém životě a zkušenostech. Většinu nápadů na obrazy získává brzy ráno, když se nachází v polospánku.

Její tvorba je rozsáhlá, najdeme u ní realistické malby, ale i abstraktní díla, při kterých se soustředí převážně na kombinování různých médií a technik. Většina abstraktních obrazů je vytvářeno akrylem v kombinaci s papírem či kovy. Vznikají tak abstraktní koláže s geologickými motivy.²¹

Carol Nelson mne zaujala především organickou a téměř reliéfní podobou svých děl. Příjemně na mě působila i zvolená barevnost.

Obr. 37: Carol Nelson; Mineral Rights 2; akryl na plátně

Obr. 38: Carol Nelson; Midas Touch; mixmedia na plátně

²¹ Carol Nelson: Fine Art. CarolNelsonFineArt.com [online]. FineArtStudioOnline, 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://carolnelsonfineart.com/>

Vedle abstraktních malířských struktur obsahují mé ilustrace i expresivní lineární černobílé siluety. U těchto siluet bylo důležité, aby zapadly do malířských struktur, dobře je doplnily a nebyly příliš konkrétní. Co se týká inspirace, bylo velmi obtížné najít autora, který by vytvářel siluety podle mých představ, tedy alespoň do té doby, než jsem narazila na Caleba Adamse.

CALEB ADAMS

Caleb Adams je Američan z města Springfield ve státu Illinois a sám o sobě tvrdí, že je amatérským umělcem, který tvoří pouze pro radost druhých. Pracuje v JBs Fine Art Gallery a jeho práce jsou dostupné na internetových stránkách.

Jeho umělecký záběr je velmi široký, přes kresbu, akvarel až po objekty z knih.²² Mě osobně zaujaly jeho inkoustové abstraktní siluety, které se velmi blížily mé vlastní představě.

Obr. 39 – 41: Caleb Adams; JBs Fine Art Gallery; Siluety; inkoust na papíře

²² Caleb Adams. In: Custom made [online]. CustomMade, Inc., 2013 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.custommade.com/by/calebadams/>

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktickým výstupem mé bakalářské práce je nová, vytištěná a svázaná verze knihy Alenčina dobrodružství v říši divů, doprovodný plakát k její propagaci a samostatně vytištěné stránky sloužící pro ukázkou. Praktická část obsahuje vysvětlení základní myšlenky, tématu práce a popis jednotlivých kroků, které musely být vykonány, aby bylo dosaženo cíle.

Téma

Základní myšlenkou, která stála na počátku práce, byla snaha vytvořit vlastní verzi jedné z mých oblíbených knih a doplnit ji o ilustrace, které by dopomohly čtenářům při představách a vizualizaci děje. Pro tento účel jsem si zvolila fantaskní prózu, která měla od svého vzniku – jak uvádím v teoretické části – již nepřeborné množství podob, a proto není představa o prostředí a postavách v příběhu ustálená.

Na základě tohoto poznatku, jsem se rozhodla vytvořit komplexní dílo bez toho, abych čtenářům nějak výrazně podsouvala svou konkrétní představu o daném příběhu. Abych docílila požadovaného výsledku, rozhodla jsem se pro abstraktní zpracování doprovodných ilustrací, které budou čtenářům jistým návodem, do kterého si mohou dosadit své vlastní představy o podobě postav a krajiny, ve které se děj příběhu odehrává.

Dále jsem se rozhodla pro takové provedení, které by bylo určeno pro vícegenerační čtenáře. Příběh Alenčiných dobrodružství v říši divů je sice původně určen dětem, ale je nadmíru populární i u čtenářů vyšších věkových kategorií. Tento poznatek byl dalším z důvodů, proč jsem zvolila nepředmětné malířské struktury, aby práce nesklouzla ke klasické dětské ilustraci, nebo naopak k děsivějšímu ztvárnění jednotlivých postav, které by tak bylo určeno spíše dospělým.

Rovněž se tímto snažím poukázat na současné, mnohdy nadměrné ovlivňování čtenářovy představivosti, kdy je pak velmi často staven před hotovou věc a bezmyšlenkovitě a nekriticky přejímá představy a názory druhých. Tímto dochází u člověka k celkové zakrnělosti, nevžití se do děje a často se přestává rozšiřovat jeho slovní i obrazová zásoba.

Základním kamenem práce je myšlenka, že podrobné a příliš konkrétní ilustrace v knize mají za následek jisté „udupání“ čtenářovi představivosti. U konkrétních obrazů je lidem, mnohdy i nechtěně, vnucována vlastní představa ilustrátora. Na druhou stranu, jsou-li v knize nepředmětné doprovodné obrazy, sloužící spíše jako jistá pomocná vodítka, nic nebrání čtenáři v rozvíjení vlastních fantazií a kreativity. Současně je člověk schopen více se vcítit do děje a uspokojit tak jednu v zásadě pudovou potřebu, kterou je oproštění se od sebe sama.²³

²³ WORRINGER, Wilhelm. Abstrakce a vcítění: příspěvek k psychologii stylu. Vyd. 1. Překlad David Filip. Praha: Triáda, 2001. Delfin (Triáda). ISBN 80-861-3835-6; s. 40.

Postup práce

Stěžejním bodem mé bakalářské práce je kniha, její sazba, grafická úprava a doprovodné ilustrace. Kromě knihy práce obsahuje i poster určený k její prezentaci a ukázky jednotlivých stránek či ilustrací.

Výroba Ilustrací

Jako první byly vytvářeny návrhy na knižní ilustrace, od kterých se následně odvíjela kompletní podoba knihy. Vše začalo nasáváním inspirace z tvorby velkého množství ilustrátorů a umělců, a teprve poté vznikaly prvotní náčrty, návrhy a třibení vlastního stylu uchopení ilustrací.

Návrhy

Během tohoto dlouhého procesu prošly ilustrace mnoha fázemi a vystřídaly nesčetně podob. Dlouhá cesta počínaje myšlenkou na čistě vektorové, v počítači vytvořené ilustrace až po finální podobu malířských abstraktních struktur, byla plná obrátů, korekcí a změn, které ovlivnily původní představu.

Od původního plánu na využití vektorových křivek při tvorbě ilustrací došlo k odklonu během několika prvních pokusů, poté následoval zcela jiný typ zpracování. Jednalo se o celostránkové akvarelové ilustrace abstraktnějšího rázu. Od tohoto provedení bylo následně též upuštěno, neboť akvarel nesplňoval mou představu a nedařilo se s jeho pomocí dosáhnout požadovaných výsledků.

Po opuštění akvarel, přišly na řadu testy s inkoustem, které se již sice více blížily prvotním představám, ale stále plně nevyhovovaly, i když inkoust poskytoval velikou expresivní škálu, kterou jsem požadovala.

Obr. 42 – 43: Ukázky původních návrhů; akvarel

Obr. 44: Ukázka původního návrhu; inkoust

Nakonec jsem tak sáhla k médiu, které pro mě bylo ze všech nejpřirozenější – akryl. Díky akrylovým barvám se zadařilo docílit expresivních malířských struktur, které dle mého soudu nejlépe ztvárňují krajinu říše divů.

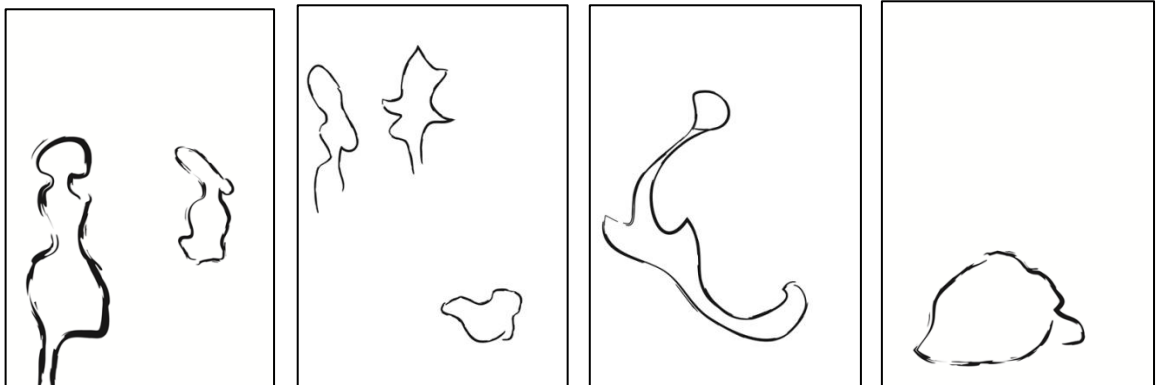

Obr. 45 – 46: Ukázky abstraktních struktur; akryl na papíře; rozměry: 42,0 × 29,7 cm

Obr. 47 – 48: Ukázky abstraktních struktur; akryl na papíře; rozměry: 29,7 × 42,0 mm

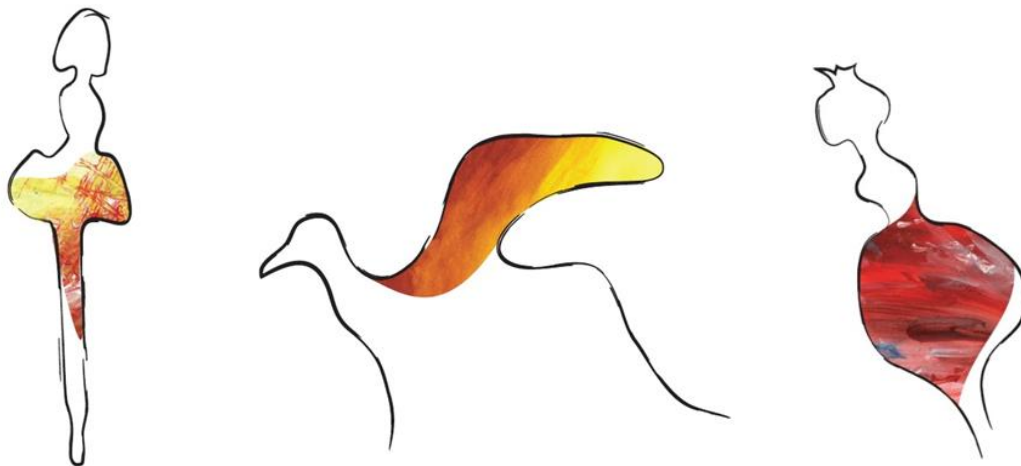
K této krajině byly následně přidány siluety, které doplňují abstraktní malby a reprezentují jednotlivé postavy příběhu. Tyto siluety byly nakonec vypracovány podle množství kresebných návrhů v programu Adobe Illustrator.

Obr. 49 – 52: Ukázky siluet; vektorové křivky; rozměry: 210 × 148,5 mm

Uspořádání ilustrací v knize

Barevné abstraktní struktury bylo poté nutno vhodně začlenit do knihy, aby přirozeně doprovázely text a aby v žádném ohledu nepůsobily rušivě. Nakonec bylo vybráno čistější a jednodušší řešení – začátku každé kapitoly vévodí celostránková malířská ilustrace a v samotném textu jsou vloženy drobné siluety, propojené s malbami tak, aby se zachoval jednotný ráz celé knihy.

Obr. 53: Ukázky siluet; vektorové křivky v kombinaci s akrylovými strukturami

Speciálním prvkem v ilustracích je využití pauzovacího papíru, který byl použit na počátku jednotlivých kapitol tak, aby tvořil přechod mezi samotnou malbou a názvem kapitoly. Na pauzáku umístěné linie siluet vytváří zvláštní, jakoby zamlžený, prostor mezi krajinou a figurálními motivy.

Výroba knihy

Při tvorbě knihy řeší grafik velké množství úskalí. Musí zvolit vhodný formát, vytvořit správnou hladkou sazbu textu dle typografických pravidel a umístit adekvátním způsobem ilustrace. Zároveň je třeba dodržet základní náležitosti, které musí kniha obsahovat, jako je kupříkladu dobrá čitelnost textu, správná posloupnost a číslování stran. Při vytváření knihy jsem se řídila „příručkou“ od Martina Peciny, která nese název „Knihy a typografie“.²⁴

Pro sestavení knihy je nutné zvolit vhodné grafické editory, které umožňují kvalitně vysázet text a celou knihu dobře rozvrhnout. Z výše uvedených důvodů byl k sestavení samotné knihy použit grafický program Adobe InDesign.

²⁴ PECINA, Martin. Knihy a typografie. 1. vyd. Brno: Host, 2011. ISBN 978-80-7294-393-7.

Formát

Nejprve bylo nutno zvolit podobu, kterou by kniha měla mít. Přestože jsem si původně pohrávala s myšlenkou leporela, ve finální verzi jsem se rozhodla zůstat u klasické beletrie, a použít vcelku běžný formát A5 a klasickou knižní pevnou vazbu V8.

Na základě tohoto rozhodnutí jsem začala pracovat s výše uvedeným formátem a zaměřila se na správnou podobu šité vazby V8. Z tohoto důvodu jsem navrhla potisk pevných knižních desek, ochranný přebal a začala počítat s předsádkami. Nesporně značnou výhodou, kterou mi tato vazba poskytla, byla její schopnost udržet knihu při čtení co nejvíce rozevřenou, na rozdíl od lepených měkkých vazeb, které se neustále samovolně zavírají a používáním následně lámou a rozpadají. Právě díky této vlastnosti jsem mohla umístit textové pole blíže ke hřbetu knihy bez toho, abych se musela obávat o dobrou čitelnost textu.

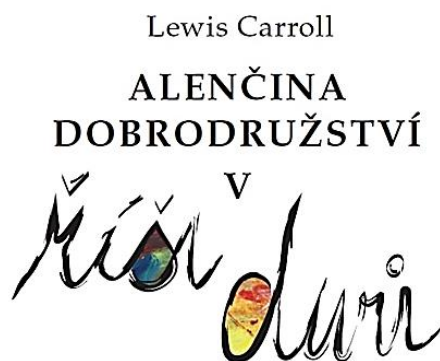
Písmo a sazba textu

Kromě grafické úpravy jsem zvolila písmo a sestavila sazbu celého textu. Pro knihu jsem zvolila patkové lehce okrouhlé knižní písmo s názvem „Palatino CE“ v řezech Roman a Bold. Toto písmo jsem vybrala pro jeho dobrou čitelnost a jemný vzhled, který kontrastuje s ilustracemi.

Palatino CE Roman Palatino CE Bold

Obr. 54: Font Palatino, řezy Roman a Bold

Abych písmo propojila s malířskými strukturami ještě více, vytvořila jsem ručně titul knihy – část textu je psána písmem „Palatino CE Bold“ a zbytek je vytvořen stejným způsobem jako ilustrační siluety. Celý text titulu tak získal na dynamice a hravosti.

Obr. 55: Titul knihy

Text je vysázen pomocí hladké sazby v 11 bodovém písmu s řádkováním 13,3. Výjimky nastávají v případě rýmovaného textu – básní a písní, u kterých dochází k menším odchylkám. Text je rovněž rozdělen na odstavce, které jsem kvůli čitelnosti opatřila odstavcovou zarážkou. Ta je na začátku každého odstavce (s výjimkou prvního na začátku kapitoly).

a vědra slz, až kolem ní byla velká louže, asi čtyři palce hluboká a pokrývající celou polovinu síně.

Po chvíli zaslýchla v dálce lehké cupitání a spěšně si osušila oči, aby viděla, kdo přichází. Byl to Bílý Králík, který se vracel nádherně oblečen a držel v jedné ruce pár bílých rukaviček a ve druhé velký vějíř. Cupital kolem ve velkém spěchu, bručel si k sobě: „O, vévodkyně! Ó, vévodkyně! Ta bude divá, že jsem ji nechal tak dlouho čekat!“ Alenky se zmocňovala taková zoufalost, že byla odhodlána obrátit se o pomoc na kohokoli; když se tedy Králík přiblížil, začala tichým, nesmělým hláskem: „Prosím, pane...“ Králík sebou prudce trhl, upustil vějíř a bílé rukavice a odpelášíl do temna, jak jen rychle dovedl.

Alenka zvedla vějíř a rukavice, a jelikož bylo v síni velmi horko, začala se ovívat, neustávajíc v mluvení: „Bože, Bože, jak je to dnes všechno podivné! A včera šlo všechno docela jako jindy. Což jsem se přes noc změnila? Počkejme: byla jsem táz jako včera, když jsem se dnes ráno probudila? Skoro si vzpomínám, že jsem se necítila ve své kůži. Nejsm-li však táz jako včera, musím se ptát, kdo u všech všudy jsem? Aha, to je ta velká hádanka!“ A začala probírat všechny známé děti, které s ní byly stejného věku, aby viděla, nezměnila-li se v některé z nich.

„Jistě nejsem Anča,“ řekla si, „protože ta má dlouhé kudrnaté vlasy, a mně se vlasy nekudrnají, kdybych dělala co dělala; a jistě nemohu být Mařka, protože umím spoustu věcí, a Mařka – oh, ta toho umí tak málo! A mimo to, ona je ona, a já jsem já, a – bože můj, jak je to všechno zmatené! Musím zkusit, umím-li všechny věci, které jsem uměla. Počkejme: čtyřikrát pět je dvanáct, a čtyřikrát šest je třináct, a čtyřikrát sedm je – ó, božínku! Takhle bych se nikdy nedostala k dvaceti! Ale konečně, násobilka nic neznamená: zkusme zeměpis. Praha je hlavní město Vídně, Vídeň je hlavní město Paříže, a Paříž... Ne, to je všechno špatně, úplně špatně! Musila jsem se proměnit v Mařku! Musím zkusit nějakou básničku, třeba: Běžel zajíc...“

Postavila se způsobně, složila ruce v klín, jako kdyby stála ve škole a odříkávala úlohu, a začala deklamovat; ale její hlas zněl drsně a cize, a slova básničky, která jí přicházela na jazyk, nebyla také táz jako obyčejně:

„Běžel zajíc kolem plotu,
roztrhal si v hrdle notu.
Kantor mu ji zašit spěchal,
v hrdle mu však jehlu nechal.
Zající teď skřípá nota
jako kantorova bota.“

„Ne, tohle jistě nejsou správná slova,“ řekla ubohá Alenka, a oči se jí znovu zalily slzami, jak pokračovala: „To už jsem jistě Mařka, a budu muset jít a bydlet v tom osklivém malém domku, a nebudu mít skoro žádných hraček, a ó! tolik věcí se budu muset učit! Ne, v téhle věci jsem se rozhodla: jestliže jsem Mařka, zůstanu zde dole! Nic jim to nebude platno strkat sem hlavy a říkat: ‚Drahoušku, pojď k nám sem nahoru!‘ Podívám se jenom vzhůru a řeknu: ‚Kdo tedy jsem? To mi řekněte napřed, a teprve jestliže se mi bude líbit být tou osobou, vyjdu ven; jestliže ne, zůstanu zde dole, dokud nebudu někým jiným – ale, ó božínku!‘ zvolala v náhlém přivalu slzí, „kěz by sem někdo jen chtěl strčit hlavu! Mne už to tak mrzí být tu samotná!“

Když to dořekla, podívala se dolů na své ruce a s úžasem zjistila, že si při té řeči natáhla jednu z Králíkových rukavic. „Jak se jen tohle mohlo stát?“ pomyslila si. „To se zase musím zmenšovat.“ Vstala a šla ke stolu, aby se podle něj změnila, a shledala, že je, pokud mohla odhadnouti, asi dvě stopy vysoká a že se stále kvapem zmenšuje. Brzy přišla na to, že to zmenšování způsobil vějíř, který držela, i odhodila jej honem – zrovna včas, že unikla úplněmu scvrknutí se v nic.

20

21

Obr. 56: Ukázka sazby knihy a číslování jednotlivých stránek

Obsah s názvy kapitol a čísla stránek je umístěn na konci knihy. Číslování knihy je počítáno od první strany knižního bloku, ale samotné číslice jsou umístěny na stránkách až od vlastního příběhu.

Tisk a svázání

Jednotlivé hotové části knihy, tj. knižní blok, knižní desky a přebal, jsem převedla na tiskový soubor pdf. a předala jej, společně s maketou, do tiskárny „Book´s print“ v Olomouci, kde na základě domluvy proběhlo vytištění a svázání knihy do finální, výstavní podoby.

Vedle knihy byl vytištěn i propagační poster, který je proveden ve stejném stylu jako kniha a též i několik náhledů jednotlivých stránek a ilustrací, které budou vyvěšeny během obhajob bakalářských prací.

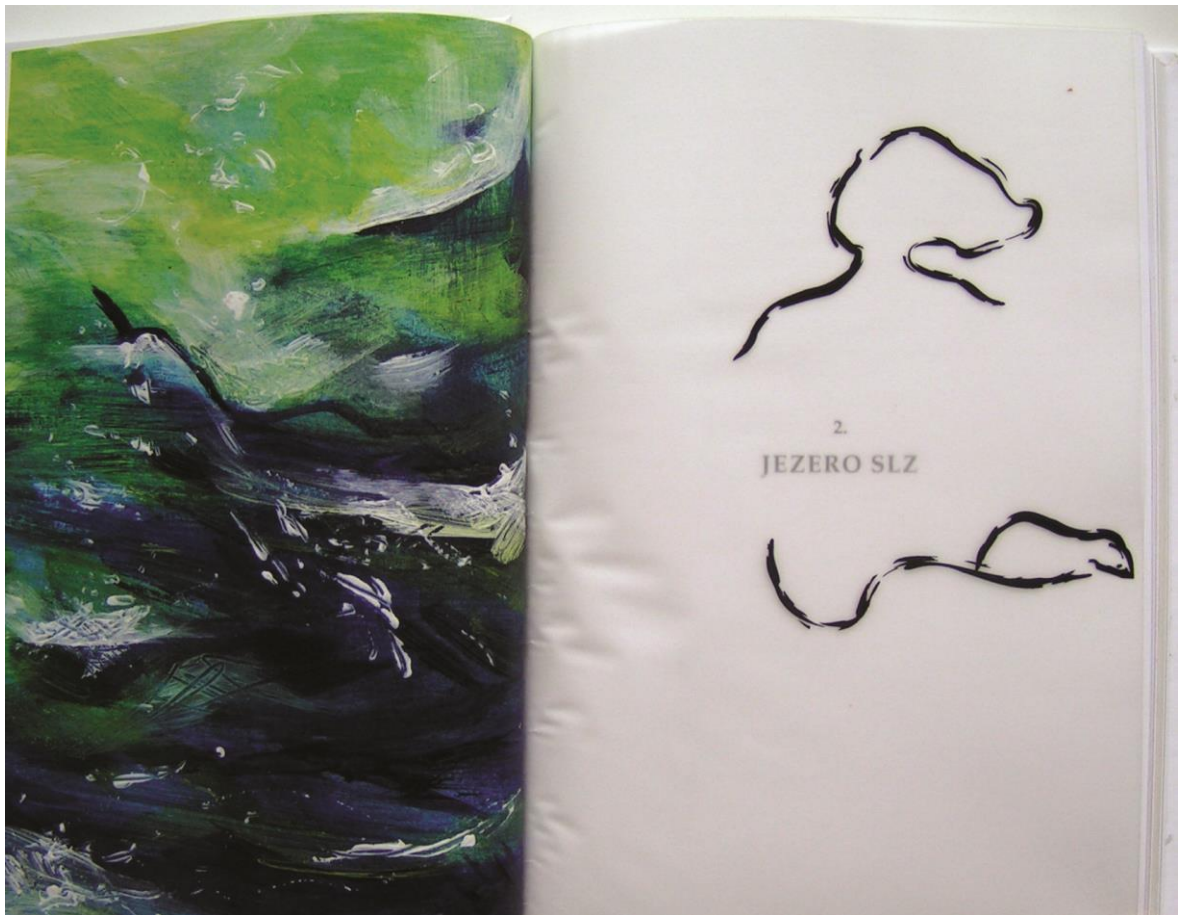
Výsledná realizace

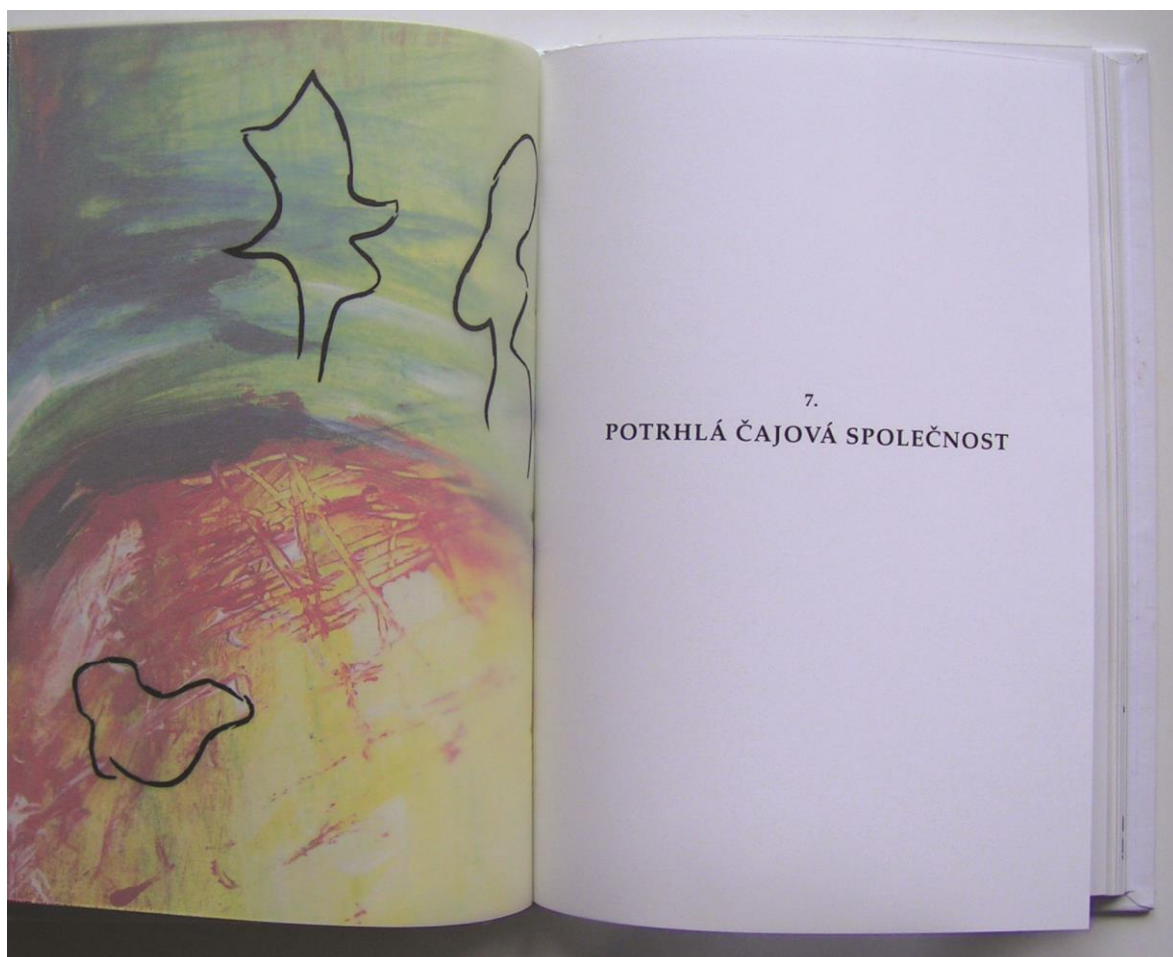
Obr. 57: Kniha Alenčina dobrodružství v říši divů s přebalem, rozměry: 21,6 cm × 15,3 cm

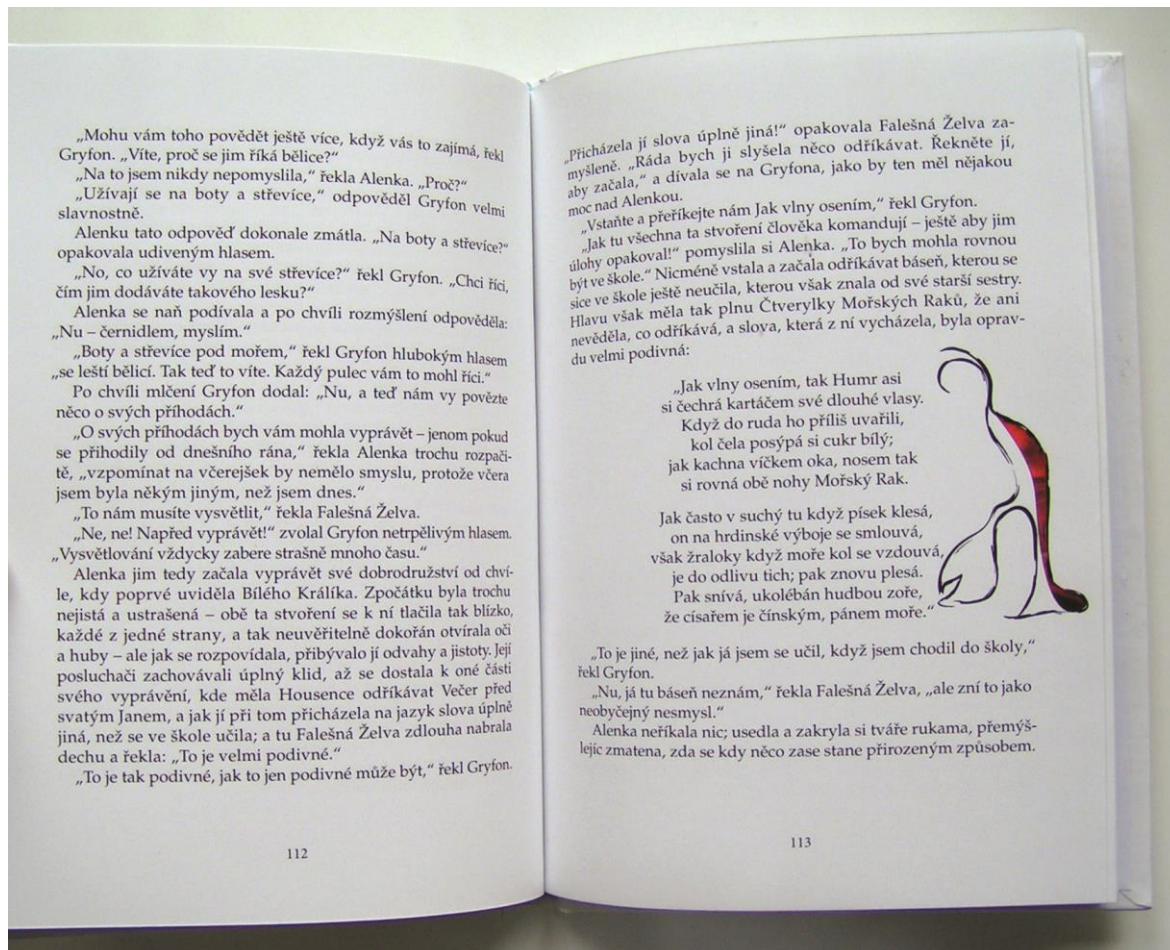
Obr. 58: Kniha Alenčina dobrodružství v říši divů, potisk knižních desek, rozměry: 21,6 cm × 15,3 cm

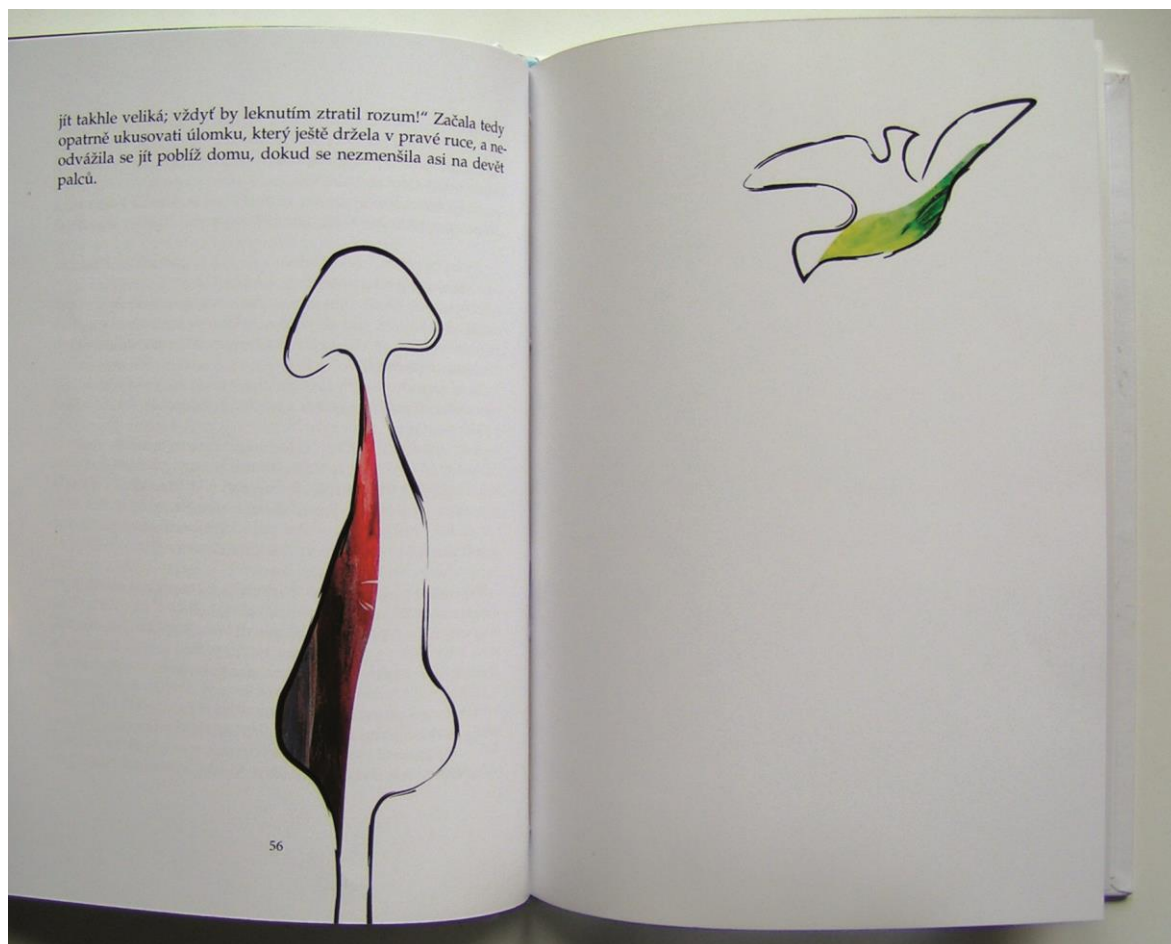
Obr. 59: Kniha Alenčina dobrodružství v říši divů, ukázka stránek – kapitola 2

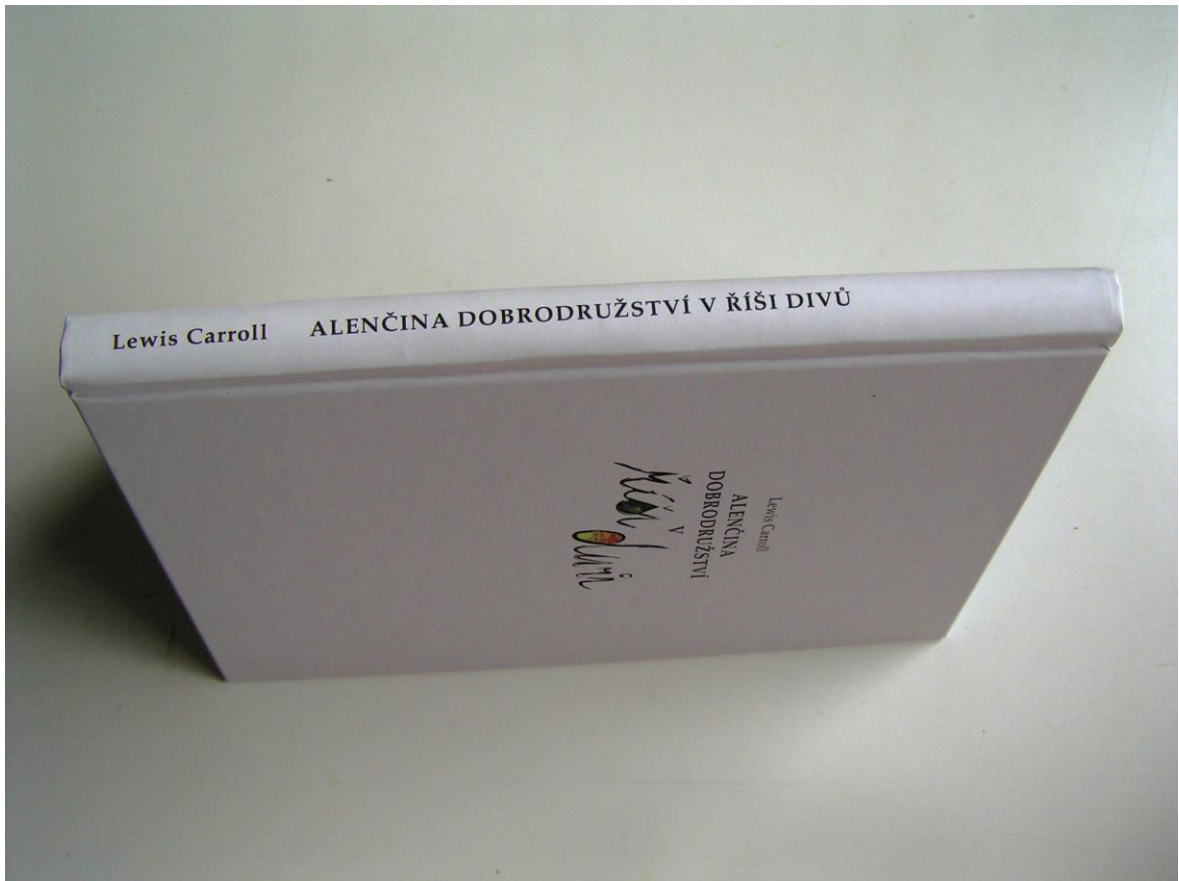
Obr. 60: Kniha Alenčina dobrodružství v říši divů, ukázka stránek – kapitola 7

Obr. 61: Kniha Alenčina dobrodružství v říši divů, ukázka stránek – kapitola 10

Obr. 62: Kniha Alenčina dobrodružství v říši divů, ukázka stránek – kapitola 5

Obr. 63: Kniha Alenčina dobrodružství v říši divů, vazba a knižní hřbet, rozměry: 21,6 cm × 15,3 cm

Závěr

Hlavním výstupním formátem mé bakalářské práce byla kompletně zpracovaná kniha doplněná o knižní ilustrace, propagační poster a doplňující text, který obsahuje dodatečné teoretické informace k praktické práci.

Základním cílem práce bylo vytvořit vlastní verzi již existující knihy, která by dodržela všechna striktní pravidla a náležitosti týkající se písma, vazby, formátu, sazby a grafické úpravy. Kromě této představy jsem si zadala ještě jeden, možná o něco složitější, úkol, a to, vedle vlastní podoby knihy, vytvořit i doprovodné ilustrace. Tyto ilustrace měly sice odrážet mou vlastní představu o příběhu, ale zároveň neměly příliš ovlivňovat představy čtenářů.

V teoretické části jsem si zadala konkrétní cíl, a to zmapování života a osobnosti Lewise Carrola a rozbor jeho pravděpodobně nejvýznamnějšího díla – Alenčiných dobrodružství v říši divů. Vedle rozboru historie vzniku a samotného obsahu této knihy jsem se zaměřila na některé z nejznámějších výtvarných podob knihy, které se za dlouhých 150 let její existence objevily.

Z důvodu velkému množství adaptací bylo poměrně obtížné vtisknout knize takovou podobu, která by nekopírovala již existující, která by splňovala mé představy a která by násilně neovlivňovala vlastní fantazii ostatních čtenářů. V závěru se z této práce zrodil značně náročný úkol, a zda jsem se jej zhostila správně a své cíle splnila, nechám posoudit čtenáře.

ANOTACE

Příjmení a jméno: Vaculíková Petra

Katedra: Výtvarné výchovy PdF UP Olomouc

Název práce: Alenčina dobrodružství v říši divů

Vedoucí práce: akad. soch. Tomáš Chorý, ArtD.

Počet stran: 48

Klíčová slova: Bakalářská práce, Kniha, Lewis Carroll, Alenka, říše divů, ilustrace, abstrakce, grafický design, grafická úprava, sazba knihy

Resumé:

Bakalářská práce pojednává o knize Alenčina dobrodružství v říši divů od anglického spisovatele Lewise Carrola. Práce je rozdělena na dvě části – praktickou a teoretickou. Stěžejní je část praktická, která obsahuje mnou vytvořenou verzi knihy, včetně sazby písma, grafické úpravy a ilustrací. Teoretická část mapuje průzkum týkající se této knihy. Obsahuje životopis autora, okolnosti vzniku Alenčina příběhu, ilustrátory, kteří se podíleli na jeho nespočetných podobách, stručné informace o pojmu kniha a inspirační zdroje využité při praktické části. Cílem práce bylo vytvořit novou verzi knihy, která nebude mít příliš konkrétní, popisnou formu a umožní tak čtenářům vytvořit si vlastní představu o postavách a světě, ve kterém se příběh odehrává.

ANNOTATION

Name: Vaculíková Petra

Department: Department of Art Education, Palacky University in Olomouc

Thesis title: Alice's Adventures in Wonderland

Supervisor: akad. soch. Tomáš Chorý, ArtD.

Pages: 48

Key words: Bachelor's thesis, Book, Lewis Carroll, Alice, wonderland, illustrations, abstraction, graphic design, graphic edit, rate books

Resumé:

This bachelor's thesis is focused on the book named Alice's Adventures in Wonderland written by the British author Lewis Carroll. The thesis is separated to two parts – practical and teoretical. The practical part is more important and includes my copyright version of the book with illustrations. The teoretical part is mapping survey connected with this book. This part includes Lewis Carroll's biography, circumstances of the book, the illustrators connected with the book versions, short information describing what the book in general presents and the inspirational sources. The main idea of the thesis was to create a new version of the book not too much specific and describing, that allows readers to create their own image of the characters and fantastic world.

Zdroje

Knižní

CARROLL, Lewis. Alenčina dobrodružství v říši divů a za zrcadlem. Vyd. tohoto překl. 3. Překlad Jaroslav Čisář. Ilustrace John Tenniel. Praha: Aurora, 1996. ISBN 80-859-7409-6.

GOLDING, John. Cesty k abstraktnímu umění: Mondrian, Malevič, Kandinskij, Pollock, Newman, Rothko a Still. Vyd. 1. Brno: Barrister, 2003. Dějiny a teorie umění. ISBN 80-865-9848-9.

PECINA, Martin. Knihy a typografie. 1. vyd. Brno: Host, 2011. ISBN 978-80-7294-393-7.

PISTORIUS, Vladimír. Jak se dělá kniha: příručka pro nakladatele. 3., dopl. a přeprac. vyd. Příbram: Pistorius, 2011. ISBN 978-80-87053-50-8.

VLADISLAV, Jan, STANOVSKÝ, Vladislav, První strom pohádek z celého světa, nakladatelství: Knižní klub, rok vydání: 2008, ISBN: 978-80-242-2259-2

WORRINGER, Wilhelm. Abstrakce a vcítění: příspěvek k psychologii stylu. Vyd. 1. Překlad David Filip. Praha: Triáda, 2001. Delfín (Triáda). ISBN 80-861-3835-6; s. 40.

Elektronické

Alenka v Říši divů: dílo anglického matematika Lewise Carrola. In: EPOCH TIMES [online]. 2009 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.epochtimes.cz/2009123011977/Alenka-v-Risi-divu-dilo-anglickeho-matematika-Lewis-Carrolla.html>

Caleb Adams. In: Custom made [online]. CustomMade, Inc., 2013 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.custommade.com/by/calebadams/>

Carol Nelson: Fine Art. CarolNelsonFineArt.com [online]. FineArtStudioOnline, 2015 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://carolnelsonfineart.com/>

Dagmar Berková: životopis (bibliografie)/informace. In: FDb.cz: Filmová databáze [online]. 2011 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/97109-dagmar-berkova.html>

DE ROOY, Lenny. About John Tenniel and the illustrations. In: Alice-in-wonderland.net [online]. [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.alice-in-wonderland.net/resources/background/tenniel-and-his-illustrations/>

ERKUL, Dušan Kállay: Životopis (biografie). In: FDb.cz: Filmová databáze [online]. 2013 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/83007-dusan-kallay.htm>

Gerhard Richter. Gerhard-Richter.com [online]. 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <https://www.gerhard-richter.com/>

Goodreads: Rajesh Nagulakonda. Goodreads.com [online]. 2007 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: http://www.goodreads.com/author/show/3269154.Rajesh_Nagulakonda

Helen Frankenthaler: Foundation. FrankenthalerFoundation.org [online]. Helen Frankenthaler Foundation, Inc., 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.frankenthalerfoundation.org/>

Historie knihy: O historii a vývoji knih a knižního trhu. In: Eknihovna.cz: ... když potřebuješ zrovna [online]. 2004 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.eknihovna.cz/historie-knihy/>

Joan Mitchell: Foundation. JoanMitchellFoundation.org [online]. fusionlab, 2016 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://joanmitchellfoundation.org/>

Lewis Carroll: Životopis (bibliografie)/informace. In: FDb.cz: Filmová databáze [online]. 2012 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <http://www.fdb.cz/lidi-zivotopis-biografie/41104-lewis-carroll.html>

Markéta Prachatická. In: Albatros.cz [online]. Albatros Media a.s., 2013 [cit. 2016-03-30]. Dostupné z: <http://www.albatros.cz/autori/autor/marketa-prachaticka/>

Nicola Harvey. In: Abstract artist gallery: Abstract art by talented abstract artists [online]. 2014 [cit. 2016-04-02]. Dostupné z: <http://www.abstractartistgallery.org/nicola-harvey/>

POPOVA, Maria. The Best Illustrations from 150 Years of Alice in Wonderland: Down the rabbit hole in enchanting reimaginings. In: Brainpickings.org [online]. 2015 [cit. 2016-03-20]. Dostupné z: <https://www.brainpickings.org/2014/07/07/best-illustrations-alice-in-wonderland/>

Zdroje obrazových příloh

Obr. 1 – 3:

John Tenniel: illustrations. In: alice-in-wonderland.net [online]. © Alice-in-Wonderland.net. [9.4.2016]. Dostupné z: <http://www.alice-in-wonderland.net/resources/pictures/alices-adventures-in-wonderland/>

Obr. 4 – 6:

Lisbeth Zweger: illustrations. In: brainpickings.org [online]. © Maria Popova 2015. [9.4.2016]. Dostupné z: <https://www.brainpickings.org/2014/07/07/best-illustrations-alice-in-wonderland/>

Obr. 7 – 9:

Salvador Dalí: illustrations. In: brainpickings.org [online]. © Maria Popova 2015. [9.4.2016]. Dostupné z: <https://www.brainpickings.org/2014/07/07/best-illustrations-alice-in-wonderland/>

Obr. 10 – 12:

John Vernon Lord: illustrations. In: brainpickings.org [online]. © Maria Popova 2015. [9.4.2016]. Dostupné z: <https://www.brainpickings.org/2014/07/07/best-illustrations-alice-in-wonderland/>

Obr. 13 – 16:

Robert Sabuda: illustrations. In: brainpickings.org [online]. © Maria Popova 2015. [9.4.2016]. Dostupné z: <https://www.brainpickings.org/2014/07/07/best-illustrations-alice-in-wonderland/>

Obr. 17 – 19:

Lewis Helfand a Rajesh Nagulakonda: comics. In: appcrawlr.com [online]. © SOFTONIC INTERNATIONAL S.A. 2015. [9.4.2016]. Dostupné z: <http://appcrawlr.com/ios/alice-in-wonderland-the-graphic>

Obr. 20 – 22:

Dagmar Berková: ilustrace Alenka. In: fairyroom.ru [online]. © Картинки и разговоры. [9.4.2016]. Dostupné z: <http://www.fairyroom.ru/?p=23500>

Obr. 23 – 25:

Markéta Prachatická: ilustrace Alenka. In: pinterest.com [online]. © Printerest. [9.4.2016]. Dostupné z: <https://www.pinterest.com/pin/501869952199845169/>

Obr. 26 – 28:

Dušan Kállay: ilustrace Alica. In: fairyroom.ru [online]. © Картинки и разговоры. [9.4.2016]. Dostupné z: <http://www.fairyroom.ru/?p=16212/>

Obr. 29:

Gerhard Richter: Abstraktes Bild. In: gerhard-richter.com [online]. © 2016 Gerhard Richter. [9.4.2016]. Dostupné z: <https://www.gerhard-richter.com/en/art/paintings/abstracts/abstracts-19951999-58/abstract-painting-10493/?p=1>

Obr. 30:

Gerhard Richter: Abstraktes Bild. In: gerhard-richter.com [online]. © 2016 Gerhard Richter. [9.4.2016]. Dostupné z: <https://www.gerhard-richter.com/en/art/paintings/abstracts/abstracts-19951999-58/abstract-painting-10494/?&categoryid=58&p=1&sp=32>

Obr. 31:

Joan Mitchell: City Landscape. In: filmswelike.com [online]. © Squarespace. [9.4.2016]. Dostupné z: <http://www.filmswelike.com/joan-mitchell-portrait-of-an-abstract-painter/>

- Obr. 32:
Joan Mitchell: Trees. In: artexpertswebsite.com [online]. © 2016 Art Experts. [9.4.2016]. Dostupné z: [http://www.artexpertswebsite.com/pages/artists/mitchell.php#prettyPhoto\[mitchell\]/4/](http://www.artexpertswebsite.com/pages/artists/mitchell.php#prettyPhoto[mitchell]/4/)
- Obr. 33:
Helen Frankenthaler: Adirondacks. In: wikiart.org [online]. © Helen Frankenthaler, WikiArt. [9.4.2016]. Dostupné z: <http://www.wikiart.org/en/helen-frankenthaler/adirondacks-1992>
- Obr. 34:
Helen Frankenthaler: Madame butterfly. In: raggedclothcafe.com [online]. © WordPress.com. [9.4.2016]. Dostupné z: <https://raggedclothcafe.com/2014/03/22/helen-frankenthaler-artist/>
- Obr. 35:
Nicola Harvey: Sun Gaze. In: abstractartistgallery.org [online]. © 2016 Abstract Artist Gallery. [9.4.2016]. Dostupné z: <http://www.abstractartistgallery.org/nicola-harvey/>
- Obr. 36:
Nicola Harvey: Abstract. In: abstractartistgallery.org [online]. © 2016 Abstract Artist Gallery. [9.4.2016]. Dostupné z: <http://www.abstractartistgallery.org/nicola-harvey/>
- Obr. 37:
Carol Nelson: Mineral Rights 2. In: carolnelsonfineart.com [online]. © FineArtStudioOnline. [9.4.2016]. Dostupné z: <http://carolnelsonfineart.com/workzoom/1636145>
- Obr. 38:
Carol Nelson: Midas Touch. In: carolnelsonfineart.com [online]. © FineArtStudioOnline. [9.4.2016]. Dostupné z: <http://carolnelsonfineart.com/workzoom/795060>
- Obr. 39 – 41:
Caleb Adams: Abstract figure ink. etsy.com [online]. © 2016 Etsy, Inc. [9.4.2016]. Dostupné z: <https://www.etsy.com/ie/listing/120472855/original-abstract-human-figure-ink>
- Obr. 42 – 48:
Vlastní malby, vloženo do práce pomocí skeneru, program CanoScan Toolbox 4.6 [9.4.2016]
- Obr. 49 – 53:
Vlastní práce, vektorové siluety, vytvořeno v programu Adobe Illustrator CS5, exportováno do formátu jpg. [9.4.2016]
- Obr. 54 – 55:
Ukázka písma a titulu knihy, vytvořeno v programu Adobe Illustrator CS5, exportováno do formátu jpg. [9.4.2016]
- Obr. 56:
Ukázka sazby knihy, vytvořeno v programu Adobe InDesign CS5, exportováno do formátu jpg. [9.4.2016]
- Obr. 57 – 63:
Výsledná realizace knihy, vlastní fotodokumentace [9.4.2016]